

Belgelerle Adım Adım Eski Konya (11)

Eski Belediye Binası İle Hükümet Binası Arasındaki Bölge MEDRESE VE CAMİLER

Mehmet Ali UZ
Mehmet DOĞAN

5. Abdürrahim Efendi/Zincirli Medrese

Medrese, Bugünkü Asri Cami (Tah-tıkale Mescidi) denilen mescidin güne-yinde idi. Eski Sipahi Pazarı'na muttasıldı. Veya bir bölümü bu Pazar üzerinde idi. Esseyid El-Hac Abdürrahim İbnü'l Hac Hüseyin Efendi tarafından yaptırıldı⁽¹⁾.

Medrese on iki oda, bir derslane, bir kütüphane, bir mescit ve avludan ibaretti. Mescit, medresenin doğusunda olup, bugünkü otopark dahilinde kalmıştır. Bazı eserlerde medrese, 2000 metre kare üzerine kuruldu deniliyorsa da, tapu kayıtlarına göre medresenin alanı, 1332 metrekaredir. Medrese sahasının bir kısmı yola terk edildiğinden, kalan alan 1287 metre karedir.. Medreseye birçok da dükkân ve arazi vakfedilmiştir.

Medrese'nin resmi kayıtlarda, şeriye sicillerinde ve beratlarda adı, Abdürrahim Efendi Medresesi olarak geçerken, kapısında asılı zincirden dolayı halk arasında, sonradan Zincirli Medrese olarak da anılmıştır.

Medresenin yapım tarihi olarak, vakfiyesinin yazılış tarihi olan, 7 Ramazan 1124 H./ 8 Ekim 1712 M. tarihi kabul edilmektedir.⁽²⁾

Abdürrahim Efendi'nin medresede kurduğu kütüphane o dönemde Konyada mevcut beş kütüphaneden birisidir. Abdürrahim Efendi kütüphaneye 130'un üzerinde kitap vakfetmiştir.

اطلة ۲۶۵

مصرف	ساحی نوم مریه	جنسی	سوقانی	محلہ	تمت	پایہ نوم	علاقہ
لادری زور احمد (مہدی)	۲۳۳	خانہ		کورچی		۱	
فاروق و صدیق	۱۲۲					۲	
زین العابدین و زین العابدین	۳۹۴					۳	
نیر علی و نیر علی	۱۳۳۲					۴	
ختمہ نغمہ	۱۲۹					۵	
اخوینہ زورہ علیہ السلام	۳۳۳					۶	
محمد علی	۳۰۳					۷	
دین علی محمد علی	۱۳۸					۸	
سالم علیہ السلام	۱۳۸					۹	
قصاب و نیر	۱۱۳۲					۱۰	
خوشنوی عثمان اوستہ	۳۴۸	خانہ				۱۱	
رحیم زورہ زورہ	۱۸۰					۱۲	
علی احمد زورہ زورہ	۱۷۲					۱۳	
نیر علی (مہدی) علیہ السلام	۳۶۵					۱۴	
نیر علی محمد علی	۲۷۲	خانہ				۱۵	
نیر علی محمد علی	۱۳۵					۱۶	
محمد علی زورہ زورہ	۱۶۴					۱۷	
نیر علی محمد علی	۵۵۷۲						

Sadiye/Kafalı Medresesi

Ahmet Tevhit Bey de bu kütüphaneyi görmüş, “Zincirli Medrese’de kitapları gördüm. On beş ciltte Tefsir-i Kurtubî vardır. Diğer kitaplar ufak tefek şeşler olup adedi iki yüz otuzu bulur, zannederim.” der. (3)

Medrese yıkıldıktan sonra bir süre yerinin bir bölümü, çorap fabrikası olarak kullanılmıştır.

6. Sadiye/Kafalı Medresesi

Medrese, 1865 yılında Konya müf-tüsü Mehmet Said Efendi (4) tarafından yaptırıldı. İplikçi Camii vakfı üzerine yapılan bu medrese, geniş bir alan üzerinde, on yedi odalı ve bir dersaneli olarak kuruldu. (5) Tapu kayıtlarına göre medresenin arsası 1132 metre karedir.

Bu medreseden, Saidiye-i Kebir/Saidiye/Büyük Kafalı ve Saidiye-i Sagır/Küçük Kafalı medreseleri olarak iki medreseden bahsedilir. Her ikisi de aynı aile tarafından, aynı mekan üzerine kurulmuş olmalıdır. Geniş bir alana kurulan medresenin doğu-batı istikametindeki kuzey tarafının büyük bir bölümü, Mevlâna Caddesi açılırken caddeye katılmıştır. Halen mevcut olan kısım üzerinde (Mevlâna Caddesi üzerinde) iki-üç katlı iş yerleri vardır.

7. Yağmuroğlu (Mehmet Efendi) Medresesi

Yağmuroğlu Medresesi, bugünkü

Ziraat Bankası'nın yerindedir. Şeyh Mehmet Efendi adında bir zat tarafından 1756 yılında yaptırılmıştır. Medrese 21 oda, bir dersane ve bir mescitten ibarettir. (6)

Medresenin yerinin, eski Kalecik Mahallesi ile Kürkçü Mahallesi'nin birleştiği yerde bulunması dolayısıyla, bazı eserlerde Kalecik, bazı eserlerde de Kürkçü Mahallesi'nde gösterilmiştir. 1909 yılında her iki mahalle de Şüran Mahallesi ile birleştirilmiştir.

Medresenin çevresinde küçük bir de kabristan vardır. Ziraat Bankası ile İplikçi Camii arasında bulunan Selçuklu Dönemi şeyhlerinden Şeyh Veli Sultan'a ait olduğu söylenen kabir de sonradan kaldırılmıştır (7) (Uz, 2004.)

Medrese, 1923 yılında yerine Bugünkü Ziraat Bankası Merkez binası yaptırılmak üzere yıktırılmıştır.

8. İplikçi (Altunbâ) Medresesi

Şemseddin Altunbâ- Altun Apa (İplikçi) Medresesi, Konya'da Kürkçü Mahallesi'nde İplikçi Camii'nin arkasındadır. Konyalı'ya göre medrese, II. Kılıçarslan Dönemi'nde 593/1196 yılından önce Selçuklu'nun önemli devlet adamı ve kumandanlarından Şemseddin Altunbâ tarafından yaptırıldığı kabul edilebilir. (8) Arabacı'ya göre de medresenin yapım tarihi, 1202'dir. (9) Arabacı,

İplikçi Medresesi Konya'da mevcut

on bir darü'l hadisten birisidir. Konya'nın en eski medresesi olarak kabul edilir. Medrese 2404 metrekare arsa üzerine inşa edilmiştir. Mutasarrıfı İplikçi Vakfı'dır.

Rivayete göre, bugün İplikçi Camii'nin arkasında ayakta kalan oda, Hz. Mevlâna'nın babası Sultanü'l Ulema Baha Veled'in Konya'ya geldiklerinde kaldıkları odadır. (10)

Medresenin kurucusu Şemseddin Altunba, Sadedin Köpek tarafından, 635/1237 yıllarında şehit edilmiştir. (11)

Kerpiç yapılı ve toprak damlı İplikçi Medresesi, Cumhuriyet döneminde medreselerin kapatılmasından sonra barksızlıktan yıkılarak yeri, arsa haline gelmiştir. Bugün yerinde Meram Müftülüğü binasının bir bölümü ile şadırvan bulunmaktadır. Medresenin pek çok da vakfı vardır.

Cami ve Mescitler

1. İplikçi Camii

Kürkçü Mahallesi'nde ve Alâeddin Caddesi üzerindedir. Önündeki yolun zamanla yükselmesi sebebiyle cami, yol seviyesinden iki metreye yakın aşağıda kalmıştır. Bugünkü mihrabının hemen altında bir çini mihrap daha bulunmaktadır.

İplikçi Camii, 598/1201 yılından önce Tebrizli Ebü'l Fazl Abdülcebbar adında hayırsever bir zat tarafından yaptırılmıştır. (12) (Atçeken, 1998, 29) Mabedi yaptırmanın kabri de caminin kuzey giriş kapısının hemen solunda duvar dibindedir. Abdülhamit Han'ın döneminde çektirmiş olduğu resimlerde kabir açıkça görülmektedir. Kabrin sonradan kaldırıldığı anlaşılmaktadır. (13) (Konyalı, 407) Resmi kayıtlarda Caminin genişliği, ayrı ayrı üç parselde (10-11 ve 1. parseller) 1000 metre kareye yaklaşmaktadır. Caminin bitişiğinde 13. parsel, Gözlülü Hacı Ali Efendi'ye ait dükkânda da babalık matbaası bulunmaktadır.

Cami, 733/1332 yılında Hacı Eubekir adında bir zat tarafından yapılan tamirle genişletilerek yeniden yapıldı. (14) (Konyalı, 364, 405) Cami o tarihten itibaren günümüze kadar pek çok tamir gördü. Yakın bir zamanda yeniden tamir edildi.

۲۶۶: اطة ۲۰۹۵

مصرف	ساحی	جنسی	سوقاتی	محللی	سنی	باسیل	عددکوم
توبیه معجزه حاجی علی	۱۶۸۴	خانه معجزه		کورکچی		۱	
توبیه رویت با نهدی	۱۵۰۳	عصه				۲	
ایلیکی مدوسه و قوی	۲۴۴۰	ایلیکی مدوسه				۲	
فاخره و حمیده خاقدار	۱۲۲	خانه				۴	
	۱۱۷					۵	
اسرف دکای افریقه کورقچ	۱۸۵۱۳۴					۶	
عزاد محمد مارشک کورقچ	۱۴۷					۷	
عالمه و دن کورقچ و حمیده	۲۶۸					۸	
آغا زده توبیه افری	۳۹۵۸	ایلیکی بیانات				۹	
ایلیکی و قوی	۸۹۲۱	ایلیکی حاجی				۱۰	
	۲۰					۱۱	
	۵۷					۱۲	
کوزلیلی حاجی علی	۱۷۰۶	بابا تو طبعی				۱۳	
	۳۵	دکان				۱۴	
حمادی حاجی ابراهیم	۲۴					۱۵	
خزیه مالیه	۴۴					۱۶	
	۴۵					۱۷	
یکونف	۷۶۶۰						

Cami, çevresinde bulunan İplikçi Çarşısı dolayısıyla yaptırmanın adından ziyade halk arasında İplikçi Camii olarak anılır (15) (Konyalı, 415)

İplikçi (Altunbâ) Medresesi

Bizim öğrencilik yıllarımızda, caminin etrafı açılmadan önce, hemen batı bitişiğinde Arif Etik Hoca'nın kira ile oturduğu ince uzun bir kitapçı dükkânı ile yanında genişçe bir de kahvehane bu-

lunuyordu. Tapu kayıtlarından öğrendiğimize göre daha önce burada yani caminin hemen batı bitişiğinde Zeynelabidin Efendilerin evi bulunuyordu. Zeynelabidin Efendi'nin babası Bahaeddin Efendi'nin o zamanlar uzun yıllar İplikçi Camii'nin imamlığında bulunduğunu da biliyoruz. Demek ki sonradan ev yerine bahsettiğimiz dükkânlar yapılmış. Bilindiği gibi cumhuriyet döneminde cami uzun bir süre taş eserleri müzesi olarak kullanılmıştı. 1950 yılından sonra yeniden ibadete açıldı.

Caminin batısında bulunan sokak, bir zamanlar Foto Behçet Sokağı olarak anılıyor ve sokağın solunda bulunan bir sıra ev, bugünkü Meram Müftülüğü yanına kadar uzanıyordu. Sonradan bu evlerin tamamı yıkılarak sokak genişletildi, etrafı açıldı ve karşına da otopark inşa edildi. Bugün bu sokak, "Emir Pervane Sokağı" adını taşımaktadır.

2. Kürkçü Mahallesi Mescidi

Mescit, İplikçi Camii'nin güney batısında, Meram Müftülüğü önünden Araboğlu Makası'na (Mimar Muzaffer Caddesi) doğru çıkan yolun hemen sağında ve köşede yer almaktadır. Kare bir plan üzerine inşa edilen mescidin tarihî bir özelliği yoktur. Son zamanlarda mescidin batı tarafına bazı ilâveler yapılmıştır.

Mescidin köşesinde ve kaldırımın kenarında orijinal bir sadaka taşı bulunmaktadır. Taşın alt tarafı kısmen kaldırım betonu içerisinde kalmıştır.

Kürkçü Mahallesi'nin Son Durumu

Kürkçü Mahallesi yarım asır önce evlerle dolu iken şimdi bunların yerini tamamen iş yerleri aldı. Buradaki binalar 1950 yılından bu tarafa en az üç kere yıkılıp yeniden yapıldı. Mahallede tarihi doku tamamen yok edildi. Mahallede başka bir tarihî yapı ve eğitim kurumu da mevcut değildir.

Bugün tamamen iş yerine çevrilen PTT merkez Binası'nın güney tarafı tamamen ve boydan boya küçük avlulu tipik Konya evleri ile dolu idi. Sokağın bir başında büyükçe ahşap bir Konya evi vardı. Burası bir ara karakol binası olarak kullanıldığını hatırlıyorum. Ziraat Bankası'nın arkasında Ziya Gökalp Sokağı'nın köşesinde de Konya milletve-

kili Selçuk Aytan'ın babasının evi bulunuyordu. Kalecik Mahallesi'ne dahil olan bu sokağın devamından itibaren de Kürkçü Mahallesi başlıyordu. Bugünkü Meram Müftülüğünün Köşesinde de Camcı Abbas Kırpık'ın evi bulunuyordu. Bu ev de İplikçi Camii'nin çevresi açılırken yıkıldı.

Bugünkü Başaralı Caddesi'nin bulunduğu caddenin yerinde eskiden dar bir sokak vardı. Bu sokak da, vaktiyle karşılıklı tipik Konya evleri ile dolu idi. Yerlerine sonradan iş yerleri yapıldı. Caddenin kuzey tarafı ise otopark haline getirildi. Ve cadde genişletildi.

Bundan elli yıl kadar önce, tekeli binasının doğusundan Asri Cami'ye giren sokağın sol köşesinde Alâeddin Palas adında bir otel, altında da Ağzade Eczacı Adnan Koçbeker'in eczanesi bulunuyordu. Yakın bir zaman da bu bina yıkılarak yerine bugünkü iki katlı işyeri inşa edildi.

Mahallede en büyük ticari yapı, Rampalı Çarşı'dır. Çarşı yapılmadan önce yerinde bahçeli ev ve dükkânlar bulunuyordu. Rampalı Çarşı, 273 adada, 25-28 nolu parseller üzerine inşa edildi.

Çarşının batı köşesinde bir zamanlar Ahmet Manav'ın pastanesi, kuzey köşesinde de İzmir Pazarı Mustafa Bey'in halen mevcut olan binası inşa edildi. Bir ara da Araboğlu Makası'nın girişi, pavyonların yoğun olduğu bir bölge gibi idi. Sonradan caddenin girişi pavyonlardan arındırıldı.

2009 yılında mahallelerle ilgili olarak yapılan bir değişiklikle Kürkçü Mahallesi çevresindeki mahallelerle birlikte, Şükran Mahallesi ile birleştirildiğinden, bu tarihî mahalle de tamamen ortadan kaldırılmış oldu. Mahallenin bir süre sonra adının tamamen unutulacağını tahmin ediyoruz.

1. Önder, 1952, s.147.
2. Arabacı, 1998, 431.
3. Ünver, s. 213.
4. Uz, 2004, s. 281.
5. Önder, s. 50.
6. Arabacı, s. 401.
7. Uz, s. 93.
8. Konyalı, s. 822.
9. Arabacı, s.155.
10. Konyalı, s. 823.
11. İbn-i Bibi, 192.
12. Atçeken, 1998, s.29.
13. Konyalı, s.407.
14. Konyalı, s. 364,405.
15. Konyalı,415.

TÜRK ALEVİLİĞİ ARAŞTIRMALARI KİTABI

Gurban HUSEYNOV

Yusuf KÜÇÜKDAĞ, Türk Aleviliği Araştırmaları, Çizgi Kitapevi, 2010, XII+147+İndeks.

Türk Aleviliği Araştırmaları adlı eserin yazarı Yusuf KÜÇÜKDAĞ 1949 yılında Konya İli Beyşehir İlçesinin Balkanda (İmrenler) kasabasında doğdu. İlkokulu doğduğu kasabada okuduktan sonra ortaokul ve lise eğitimini Konya'da tamamladı. 1976 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'nden mezun oldu. 1986'da Yüksek Lisansını, 1989'da da Doktorasını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalında yaptı. 1991'de S. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalında Yardımcı Doçent, 1996'da Doçent ve 22 Mayıs 2002'de Profesörlüğe yükseltildi. Halen aynı Üniversitenin Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Safevi Tarikatı olarak bilinen Aleviliğin bağlıları ile Anadolu'daki Sünuniler arasında Çaldıran Savaşı'ndan sonra (1514) keskin bir kutuplaşma oluşmuştur. Bu durumda Osmanlı topraklarında Aleviler, Safevi topraklarında ise Sünniler sınıra yakın yerlerden iç kısımlara göç ettirilmiş ve bu iki devlet arasındaki ilişkiler gittikçe kötüleşmiştir. Safevi hükümdarı olan Nadir Şah (1736–1747) döneminde ise münasebetler az da olsa yumuşatılmaya çalışılmış;

ancak sonuç olarak fazla değişen bir şey olmamıştır. Osmanlı Devleti'nin Anadolu'daki toprakları üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde birtakım haklar tanınsa da Aleviliğin ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı ve sahip oldukları itikadi durum hakkında çok az makale yazılmış; Alevilik meselesi fazla incelenmemiştir.

Yusuf KÜÇÜKDAĞ'ın Safevi Tarikatı'nı incelediği *Türk Aleviliği Araştırmaları* adlı eseri; giriş ve altı makaleden oluşmaktadır. “*Şah İsmail'in Anadolu'yu Şiileştirme Çalışmaları ve Osmanlı Devleti'nin Aldığı Önlemler*” adlı bilimsel çalışma (s. 31–62) İngilizceye tercüme edilerek kitaba alınmıştır (s. 63–93). Yukarıda da söylendiği gibi kitap daha önce birbirinden bağımsız olarak yayınlanmış makalelerden oluşmaktadır ve her makalenin bitiminde yazar okuyucular için daha yararlı olması bakımından faydalandığı kaynakları liste halinde sunmuştur. Okurların konuya gösterdiği ilgiden dolayı yazar bu makaleleri topluca kitap olarak 2010 yılında Çizgi Kitapevi'nde bastırmıştır.

Kitapta ilk makale Safevilerin ne-sebi meselesi ile ilgili olup (s. 9–29) bu tarikatın ortaya çıkmasından günümüze kadar devam eden bir tartışma konusu olmuştur. Bu ailenin Türk, Kürt veya Arap olmaları üzerinde birçok görüş ileri sürülmüştür. Tevekküli ve Hulvi gibi dönemin yazarları Safevilerin Türklüğü, Kürtlüğü konusuna dair bilgiler vermişlerdir. Tevekküli'nin kendisinden sonra birçok defa değişikliğe uğrayan

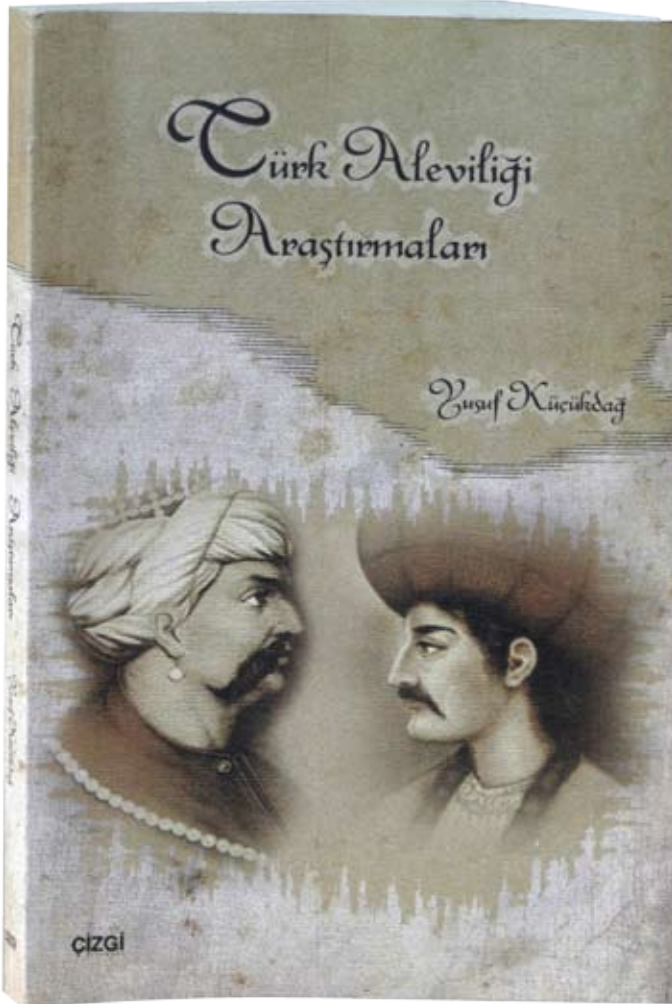
Saffatü's-Safa adlı eserine göre Safeviler seyit yani Arap olup şecereleri Hz. Ali'ye kadar indirilmiştir. Halveti meşayihinin biyografilerini yazan Hulvi ise Şeyh Safiyuddin'i hem Kürt hem de seyit olarak gösterilmiştir. Seyitliklerinin doğruluğunda şüphe bulunduğu da işaret etmiştir. Bunların yanı sıra Zeki Velidi TOGAN, Faruk SÜMER, Ahmed KESREVİ, Wilhelm BARTHOLD, PETRUŞEVSKİ, İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI ve Oktay EFENDİYEV gibi modern tarihçiler de Safevilerin nesebi meselesine kendi kitaplarında yer vermişlerdir. Revvadilerin Kürt olduğunu savunan yazarlar Safevilerin de onların soyun-

dan geldiğini ileri sürmüşlerdir. Oysa Revvadiler Arap kökenli olup zamanla bölgedeki Kürtlerle karışmışlardır. Bu fikirden yola çıkarak Safevilerin Arap olduklarını savunan yazarlar da görülmüştür. Safevilerin nesepleriyle ilgili olarak bu düşüncelerin yer aldığı "*Türk Aleviliği Araştırmaları*" adlı eserde yazarların düşünceleri kıyaslanarak okurlara sunulmuş ve bu ailenin zamanla Türkleştiğine vurgu yapılmıştır. Safevi ailesinin Anadolu'lu Türkmenlerle samimi ilişkileri de bunu göstermektedir.

Safevi Şeyhi Haydar 1488 yılında Şirvanşahlardan Ferruh Yesâr ile yaptığı savaşta katledilince yerine aynı aileden Sultan Hoca Ali geçti. 1494'te onun öldürülmesiyle tarikatın başına ailenin bir diğer ferdi yedi yaşındaki Şah İsmail (1502-1524) getirildi.

Osmanlı Devleti Azerbaycan sahasında ortaya çıkan Safevi Tarikatı'nın zamanla tehlikeli olacağını sezerek önlemler almaya çalışmıştır (s. 31-62). Ama bu önlemler yetersiz kalınca Safevi Tarikatı güçlenmeye ve Anadolu topraklarında yayılmaya başlamıştır. Bu durumda Anadolu'dan İran'a geçişler yasaklanmış hatta tarikatın merkezi olan Erdebil'e gitmek isteyen Safevi müritlerinin idam edilmesi sınır valilerinden istenmiştir. Anadolu'dan yardımlar kesilince Şah İsmail Osmanlı padişahı II. Bayezid'le (1481-1512) aralarını iyi tutmaya çalışmıştır. Ancak Antalya dolaylarında ortaya çıkan Şah Kulu ayaklanması Osmanlı Devleti'nin Safevilige karşı yeni tedbirler almasına neden olmuştur. Safeviligi ortadan kaldırmak için hareketler başlamıştır.

Safevi Devleti'nin 1501'de kurulmasından sonra Şah İsmail'in Anadolu'da uyguladığı yayılcı politikası sonucu 24 Ağustos 1514 tarihinde Osmanlı ordusu ile Safevi ordusu Çaldıran'da savaş yaptı. Yeni-

len Şah canını zor kurtararak geri çekilmek zorunda kaldı. Osmanlı ordusu Safevi Devleti'nin başkenti Tebriz şehrini aldı. I. Selim (1512–1520) geri çekilince Şah tekrar Tebriz'i geri ele geçirdi. Çaldıran Savaşı'ndan sonra politik değişiklik yaparak bir hükümdarda bulunması gereken özellikleri edinerek Sünni halka karşı iyi davranmaya başladı. Safeviliği savaşa bitiremeyen Osmanlı Devleti Şah İsmail'e karşı askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel önlemler aldı. Bu gelişmelerden sonra Şah'ın Anadolu'yu Safevi toprakları yapma çalışmaları yavaşladı. Hatta sağlığını kaybederek kısa süre sonra genç yaşta hayatını kaybetti (1524).

Osmanlı Devleti Anadolu Türkmenleriyle Şah'ın ilişkilerini kesmek için sınırları içinde yaşayan ve silsileleri Hz. Ali'ye inen tarikatları da örgütlemeye yönüne gitmiştir. Bunların başında Bektaşilik, Halvetilik ve Mevlevilik gelmektedir. Safevilikle benzerlik gösteren ancak Osmanlı taraftarı olan Halvetiye Tarikatı'nı ülkenin her tarafına yayılacak şekilde örgütlemiştir (s. 95–110). Osmanlı'nın bu girişimi Safeviliği Anadolu'da tam olarak ortadan kaldıramasa da Osmanlı vatandaşlarıyla münasebetlerin önünü almıştır.

Osmanlı Devleti'nin Safeviliğe karşı aldığı bir diğer önlem de Mevleviliğin Safevi Tarikatı'na karşı örgütlenmesi ve devlet tarafından desteklenmesi olmuştur (s. 111–131). Mevleviliğin Safeviliğe karşı düzenleme görevi Konya'ya gönderilen Sinan Dede'ye verilmiştir. Safevi karşıtı görüşlere sahip olan bu zat, Divane Mehmet Çelebi'nin Konya'da hâkimiyet kurmaya çalışan müritlerini saf dışı bırakarak Mevlâna Dergâhı'nda Osmanlı'nın Sünni anlayışını hâkim kılmıştır. Sinan Dede'den sonra Mevlevilik devlet tarafından da desteklenmiş ve başta padişahlar olmak üzere üst düzey

bürokratlar Mevlevihaneler yaptırılmaya özen göstermiş ve bu dergâhlara maddi yardımlarda bulunmuşlardır.

Osmanlı Devleti'nde Safevi Tarikatı'nın yayılması yukarıda zikredilen askeri ve kültürel önlemler ve medreselerde verilen Sünni eğitimle etkisiz kılınmaya çalışılsa da bu zıtlaşmaya sebep olmuş; Türkiye'de Alevi olarak bilinen Safevi müritleri bağlı buldukları tarikatın ilkelerini ortadan kaldıracak endişesiyle medrese eğitimine karşı çıkmışlardır (s. 133–142).

Safevi Tarikatıyla bağlı bir diğer konu ise cami ve cemevi meselesidir. Osmanlı döneminde tasavvuf erbabının ibadet yerleri tekke ve zaviyelerdi. Osmanlı Devleti'nin kontrolünden uzak kalmak için Safevi müritleri resmen açılmış tekke ve zaviye yerine geçici zikir yapılacak bir yer döşenir, *Dede* diye hitap edilen lider geldiği zaman orada Cuma geceleri cem yapılırdı. Osmanlı Devleti tarikat ayinlerinden uzak tutmak için Alevilerin yoğun olduğu köylere cami yaptırmaya başladı. Şu halde cemevi ve cami farklı yerlerdir. Yani cemevi cami değil tekke ve zaviye karşılığıdır. Nitekim İranda Şah İsmail zamanında tekke ve zaviyelerin bitişğinde camiler yapıldığı bilinmektedir. Şeyh Safiyuddin'in (1252–1334) Erdebil'deki tekke ve türbesinde yapılan cami bu iki yapının farklı işlevleri olmasını göstermesi bakımından göz ardı edilmemelidir.

Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ'ın yazmış olduğu "*Türk Aleviliği Araştırmaları*" adlı kitapta yukarıda anlatılan konularla ilgili geniş bilgiler bulunmaktadır. Safeviliğin ortaya çıkışı, yayılması ve Osmanlı Devletiyle olan münasebetleri ayrıntılı bir şekilde makaleler halinde kitapta yer almaktadır. Bu konuya yönelik bilgi edinmek ya da bilimsel çalışma yapmak için kitabın okunmaması bir kayıp sayılabilir.

Hasan YAŞAR

KONYA DOLAPUCU MAHALLESİNDE EVLYAOĞLU MESCİDİ'NE AİT BİR BERAT⁽¹⁾

**Abdülmecid Han bin Mahmud Han
el-Muzafferu dâimen**

Nişân-ı Şerîf-i Âl-i Şân Sâmi-i Mekân-ı
Sultânî Tuğrây-ı Ğarrây-ı Cihân-ı Hâkânî
hükmü oldur ki

Bin iki yüz elli beş senesi reb'ül-
âhirinin on dokuzuncu günü taht-ı
'âli baht-ı Osmânî üzere cülûs-i
hümâyun meymen makrunum vâki' olup
umûmen tecdîd-i berevât olunmak
fermânım olmağın binâen 'alâ zâlik nazâret-i
evkâf-ı hümâyun-i mülûkâneme mülhak
evkâftan Medine-i Konya'da Dolapucu
Mahallesinde vâki' Enbiyâoğlu Mescidi
Vakfindan olmak üzere yevmî beş akçe va-
zife ile çırağdarlık cihetiyle mutasarrıflar
olan işbu râfi'ân tevkî'-i refi'ü-şân-ı hakânî
Hasan ve Ahmed Halife ibney Mehmet
zîde salâhuhumâ yedlerinde olan bir kıt'a
'atik berâtı der aliyeme getirip tecdîdin
rica etmeleriyle haklarında mezîd-i inayet-i
pâdişâhanem zuhura gelip 'atik berâtları
mûcibince târîh-i mezbûrdan itibaren mü-
ceddeden bu berât-ı şerifimi verdim ve bu-
yurdum ki mûmâ ileyhimâ Hasan ve Ah-
med Halîfeler zîde salâhuhumâ uslûb-i
sâbık üzere cihet-i mezbûre mutasarrıflar
olup eday-ı hizmet eylediklerinden sonra
tayin olunan yevmî beş akçe vazifelerin
vakf-ı mezbûr mahsulünden mütevellisi
olanlar yedinden ahz eyleyeler şöyle bileler
'alâmet-i şerifeme itimat kılalar tahrîren
fi'l-yevmî'r-râbi' ve 'ışrîn min şehri-i reb'ül-
âhir sene isneyn ve sittîn ve mieteyn ve elf .
1262 (1846)

(1) S.Bozer adlı bir öğrenci'den dijital kaydı elde edilen bir berattır.

19. YÜZYILDA KONYA MEDRESELERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLER

Ahmet ÇELİK

Bu çalışma Sadık Albayrak'ın “**Son Devir Osmanlı Uleması**” adlı eseri esas alınarak hazırlanmıştır. Beş cilt olan bu eser taranarak 19 yüzyılda Konya medreselerinde okuyan öğrencilerin isimleri, doğum tarihi, doğum yeri, Konya'da okudukları medreseleri ve hocaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu öğrenciler ilk tahsil ve rüştiye tahsillerinden sonra medreselere kabul edilmektedir.

Konya medreselerinde okuduğu tespit edilen öğrenciler alfabetik bir sıralamaya tabi tutularak haklarında kısa bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırmacılara kolaylık olsun diye dipnot yerine cilt ve sayfa numaraları paragraf sonlarına konulmuştur.

Konya medreselerinde okuyan öğrenciler şunlardır:

ABDULLAH EFENDİ: 1285 de Adiller'de doğdu. 1325-35 yılları arasında da Ilgın'da müderristi. 1-6

ABDULLAH EFENDİ: 1278'de Hadim'de doğdu. Paşadaresi ve Kadızade medresesinde okudu. 1-8

ABDULLAH FAHRİ EFENDİ: 1280 de Hadim'de doğdu. Konya medreselerinde okudu. 1-14

ABDULLAH HABİB EFENDİ: Akseki'de doğdu. 1325'de Hadimli Mehmet Vehbi'den icazet aldı. Karahafız medresesinde kalıyordu. 1-17

ABDULLAH SABİT EFENDİ: 1255 Anamur doğumlu. Ermenek ve Konya medreselerinde okudu. 1-27

ABDULLAH SAİB EFENDİ: 1298 Anamur doğumlu. Konya'da Yalvaçlı Ömer Efendi'den 13 Rebiulevvel 1331/1913'de icazet aldı. 1-25

ABDULLAH SUAT EFENDİ: 1297 İbradı doğumlu. Konya medrese-

lerinde üç yıl fıkıh tahsil etti. 1315-1316'da Konya hukuk fakültesine girdi. Sonra tahsilini yarım bıraktı. 1-31

ABDULLAH VAHDİ EFENDİ: 1293/1877 Konya doğumlu. Ovalıoğlu medresesinde müderris Hellakızade Mehmet Efendi'den 7 Şaban 1325/1907'de icazet aldı. 1-31

ABDULLAH VAHDİ EFENDİ: 1296 Karapınar doğumlu. Konya'da Ziyaiye medresesinde okudu. Daha sonra Karapınar müftüsü Hacı İsmail efendi'den icazet aldı. 1-32

ABDURRAHMAN HİLMİ EFENDİ: 1275 Akseki doğumlu. Konya Süleymaniye medresesinde okudu. Aladağlı Ahmed Rüşdü Efendi'den icazet aldı. Ayrıca Kadınhanılı Hacı Hüseyin Efendi ve Tavashlı Osman efendiden ders aldı. 1-43

ABDÜLKADİR EFENDİ: 1256 Akseki doğumlu. Akşehir'de Harputi Ömer Efendi medresesinde Molla Cami'ye kadar okuyup İstanbul'da tahsiline devam ett. 1-72

AHMED EFENDİ: 1283/1867 Akşehir doğumlu. Dini ilimleri Akşehirli Hüseyin Sabri Efendi'den tahsil ederek icazet aldı. Kendisi de 6 öğrenciye icazet verdi. 1910'da Akşehir müderrisliğine tayin edildi. 1-101

AHMED EFENDİ. Hadim müftüsü Numan Efendi'nin oğludur. Hadimi medresesinde babası Numan Efendi'den icazet aldı. 1-105

AHMED ASAF EFENDİ. 1288 İbradı doğumlu. Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi medresesinde tahsil gördü. 1-114

AHMED FEVZİ EFENDİ: 1290 Akseki doğumlu. Konya'ya gelerek

1315'de Konya Daru'l-muallimin'den orta derece ile mezun oldu. Muhaddisza-
de medresesinde Hadimi Mehmet Veh-
bi Efendi'den 1319'da icazet aldı.1-136

AHMET LÜTFİ EFENDİ: 1295
Akşehir doğumlu. Akşehir'de ulemadan
Hamalzade Hacı Mehmet Azmi'den ica-
zet aldı. 1-179

AHMED NECİP EFENDİ: 1282
İbradı doğumlu. Seydişehirli Hacı Ab-
dullah Efendi medresesinde okuyarak
icazet aldı. Bir ara Seydişehir kayma-
kamlığı yaptı. 1-193

AHMET TEVFİK EFENDİ: 1283
İbradı doğumlu. Konya ve Seydişehir
medreselerinde okudu. 1- 236

ALİ HİLMİ EFENDİ: 1291 Bolva-
din doğumlu. Konya'da Hadimi Meh-
med Vehbi Efendi'den icazet aldı.
1-269

ALİ RIZA EFENDİ: 1275 Akseki
doğumla. Pederinden ve Seydişehirli
Hacı Abdullah Efendi'den okudu.1-288

ALİ RIZA EFENDİ: 1274 Akşehir
doğumlu. Konya'da sarf nahiv ve man-
tik okumuştur. 1-289

ALİ RIZA EFENDİ: 1278 Alanya
doğumlu. Konya'da kardeşi Mustafa
Feysi Efendi'den 3 yıl tahsil etti. 1-289

ALİ RIZA EFENDİ: 1297 İbradı
doğumlu. Konya ve İstanbul medresele-
rinde okudu. 1-301

ALİ RIZA EFENDİ: 1282 Konya
doğumlu. Müftü Hacı Abdülkadir
Efendi'den 1307'de icazet aldı.

HALİL EFENDİ: 1290 Konya Sille
doğumlu. Sarı Hafız medresesinde
Mehmet Vehbi Efendi'den icazet aldı-
ktan sonra Mısır'a Ezher'de okumaya git-
ti. 2-46

HALİL HAŞMET EFENDİ: 1266
İbradı doğumlu. İbradı, Seydişehir ve
İstanbul medreselerinde okudu. 2-52

HALİL HİLMİ EFENDİ: 1303
Bolvadin doğumlu. Bolvadin, Akşehir
ve Konya'da okudu. 2-54

HASAN BAHRİ EFENDİ. 1297
Anamur doğumlu. Anamur, Konya ve
İstanbul medreselerinde tahsil gördü.
2-71

HASAN HÜSNÜ: Müderris Rey-

hanzade Mustafa Şükrü Efendi'nin oğlu
olup 1264'de Alanya'da doğdu. Babasın-
dan ilim aldıktan sonra Mısır Ezher'e
gitti. Daha Konya Konya'da tahsil göre-
rek icazet aldı. 2-95

HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ.
Şeyh Mehmed Efendi'nin oğlu olup
1286'da İbradı'da doğdu. 1299-1301
yılları arasında iki yıl Seydişehir'de Hacı
Abdullah Efendi'nin medresesinde tah-
sil gördükten sonra İstanbul'a gitti.
2-135

HACI İBRAHİM EFENDİ.
1250'de Seydişehir'de doğdu. Hacı Ab-
dullah Efendi medresesinde bir müddet
okuyup İstanbul'a gitti. 1874'de Seydi-
şehir müftüsü oldu. 1907 kadar bu gö-
revi fahri yürüttü. Bu tarihten sonra
kendisine maaş bağlandı. 2-185

İBRAHİM ETHEM EFENDİ:
1292 Seydişehir doğumlu. Hacı Abdul-
lah Efendi'nin medresesinde bir müddet
tahsil gördü. 2-207

İBRAHİM HALİL EFENDİ:
1263'de İbradı'da doğdu. Seydişehir'de
Hacı Abdullah Efendi'den okuyup
İstanbul'a gitti. 2-221

İBRAHİM HALİL EFENDİ:
1251'de İbradı'da doğdu.
Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi'den
okuyup İstanbul'a gitti. 2-221

İBRAHİM KAMİL EFENDİ:
1240 Seydişehir doğumlu. Seydişehir'de
Kavaklı Hafız Efendi müderrisi ulema-
dan Mesut Efendi ve Seyit Harun
Efendi'den okuyup Konya müftüsü Ah-
met Efendi'den Arapça tahsil etti.
2-226

İBRAHİM ZÜHDÜ: müderris
Hocazade Veliyyidin Efendi'nin oğlu
olup 1266'da İbradı'da doğdu.
Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi'den
bir müddet okuyup İstanbul'a gitti.2-
236

İSMAİL EFENDİ: müderris Arıcı-
oğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup
1283'de Kadınhanı-Karamanlı köyünde
doğdu. Konya gelerek Ziyaiye medrese-
sinde Kadınhanılı Hacı Hüseyin
Efendi'den 1893'de icazet aldı. 1915'de
Kadınhanı müftüsü oldu. 2-255

İSMAİL HAKKI EFENDİ:1278

İbradı doğumlu. Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi'den tahsil etti. 2-273

İSMAİL HAKKI EFENDİ: 1285 Karapınar doğumlu. Konya gelerek Ziyaiye medresesinde Kadınhanılı Hacı Hüseyin Efendi'den icazet aldı. 1321 de Karapınar müftüsü oldu.

İSMAİL HAKKI EFENDİ: 1304 Seydişehir doğumlu. Konya'da Yalvaçlı Ömer Efendi'den icazet aldı. Karahafız medresesinde ikamet ederdi. İcazetten sonra İstanbul'a gitti. 2-290

KASIM MEHDİ: 1255 Ermenek doğumlu. Hadim müftüsü Hacı Emin Efendi'den icazet aldı. 3-8

MAHMUD BAYRAM EFENDİ: 1259/1843 Silifke doğumlu. Konya'da Müsevitzade Abdullah Vahdi Efendi'den 1281'de icazet aldı. 1908 de İçel milletvekili oldu. 3-19

MEHMET EFENDİ: 1290/1874 Gülnar doğumlu. 1303/1887'de Konya'ya gelerek Nakipoğlu ve Şirvani medreselerinde 16 yıl tahsil gördü. Ayrıca 1317'de Müderris Sivaslı Ali Kemali'den de icazet aldı. 3-56

MEHMET EFENDİ: 1248/1832 İbradı doğumlu. Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi'den bir müddet okuyup 1857'de İstanbul'a gitti. 3-58

MEHMET EFENDİ: 1269/1853 Karaman doğumlu. Konya'da Sarıhafız medresesinde ikametle Konya müftüsü Hacı Ahmet Efendi'den 1880 yılında icazet aldı. Sonradan Karaman müftüsü oldu. 3-60

MEHMET EMİN EFENDİ: 1882 de Bahçe-Haruniye köyünde doğdu. Konya'da Hacı Ahmed Efendi medresesinde okudu. Daha sonra bahçe müftüsü oldu. 3-157

MEHMET EMİN EFENDİ: 1254/1838'de Bozdoğan'da doğdu. 11 yaşında hafız oldu. 1849 da Yenipazarlı Emin Efendi'den sarf nahiv okumaya başladı. **1853'de Bozkır Hoca köyüne gitti. Orada ve Konya'da bulunan Bekirsami Paşa Hangahı** Memiş Efendizade Mehmed Kudsi Efendi'den **2 yıl ilim tahsil etti.** 1855 de Manisa'ya gitti. Nakşi tarikatına mensuptu. 3-161

MEHMET EMİN EFENDİ:

1280/1864 de Ilgın'da doğdu. Müsevitzade Abdullah Efendi medresesinde sarf, nahiv ve beyan okuduktan sonra İstanbul'a gitti. 3-170

MEHMET EMİN EFENDİ: 1245'de İbradı'da doğdu. Ereğli'de Bahri Efendi'den okudu. 3-171

MEHMET EMİN EFENDİ: 1867'de İbradı'da doğdu. İbradı medreselerinde bir müddet okuduktan sonra Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi Medresesinde 9 yıl Arapça farsça tahsil etti. 3-172

MEHMET EMİN EFENDİ: 1884'de Konya'da doğdu. Fethiye medresesine girdi. Müderris İsa Rüşdi Efendi'den okuyarak icazet aldı. Ayrıca Daru'l-muallimin'den de 1320'de diploma aldı 3-181

MEHMET EMİN EFENDİ: 1286/1870 Silifke doğumludur. Mut'ta bir müddet okuduktan sonra 1301/1885 de Konya'ya gelerek Şirvaniye medresesinde Sivaslı Ali Kemali Efendi'den ders aldı. 1305'de İstanbul'a gitti. Sonradan İçel müftüsü oldu. 3-193

MEHMET FAHREDDİN EFENDİ: 1286 İbradı doğumlu. Konya Taş medresesinde Konya eski müftüsü Hacı Abdulkadir Efendi'den mantık meani okuyup İstanbul'a gitti. 3-216

MEHMET FAİK EFENDİ: 1280 de Haymana'da doğdu. Akşehir İmaret medresesinde okudu. Müderris Harputlu Ömer Efendi'den sarf-nahiv ve mantık okuyup İstanbul'a gitti. 3-219

MEHMET HİLMİ EFENDİ: Şeyh Mustafa Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1258/1842'de Akseki'de doğdu. 1858'de Konya'da İrfaniye medresesinde Laz Hacı Ali Efendi'den mantık isagoci ve tasavvurat okudu. 1864'de Akşehir'e gidip Çukur medresede Burdurlu Mustafa Salim Efendi'den tasdikât, şerh-i akaid, meani ve Şifa-ı Şerif okudu. 1868'de tekrar Konya'ya gelerek Yılanlı, İrfaniye ve Ziyaiye medreselerinde Kadınhanılı Hüseyin Efendi'den 1887'de icazet aldı. Sonradan Akşehir müftüsü oldu. 3-263

MEHMET HİLMİ EFENDİ: Karapınar müftüsü Mustafa Sıdkı Efendi'nin oğlu olup 1824/1240 Kara-

pınar doğumlu. Önce Karapınar medreselerinde tahsil etti. Sonra Konya'da Süleymaniye medresesinde okuyup Kayseri'ye gitti. 1879 da Karapınar müftüsü oldu. 3-271

MEHMET HULUSİ EFENDİ: 1276/1860 Anamur doğumlu. Konya'da Aladağlı Hacı Ahmed Efendi'den icazet alarak memleketine döndü. Anamur müftüsü oldu. 3-276

MEHMET KUDSİ EFENDİ. Bozkırlı Şeyh Memiş Efendi'nin oğlu Halid Efendi'nin oğlu olup 1874'de Bozkır Hocaköy'de doğdu. Karaman ve Konya medreselerinde tahsil gördü. Konya'da Hasan Kudsi Efendi'den icazet aldı. 1898'de Halidiye tarikatı üzerine Muhammed Bahaeddin Efendi'den icazet aldıktan sonra Karaman Ketane Camii Nakşi tekkesine geçti. 1919'da Karaman müftüsü oldu. 3-302

MEHMET MAHMUD EFENDİ: Ulemadan Karacaoğlu İbrahim Efendinin oğlu olup 1300/1884 Akşehir doğumludur. Akşehir ve Konya medreselerinde okuyup İstanbul'a gitti. 3-305

MEHMET MEMİŞ EFENDİ: 1866 Beyşehir doğumlu. Karaağaç ve Uşak'ta okuyup 1884'de Konya'ya geldi. Zincirli medresesinde okuyarak Aladağlı Ahmed Efendi'den 1896'da icazet aldı. Beyşehir'e yerleşti. Taş medresede fahri görev yaptı. 1911'de Beyşehir müftüsü seçildi. 3-308

MEHMET NECATİ EFENDİ: Ulemadan Abdurrahim Efendi'nin oğludur. 1296/1880 Hadim doğumludur. 1321/1903'de Hadim müftüsü Abdurrahman Efendi'den icazet aldı. 4-12

MEHMET NURİ EFENDİ: 1284 Isparta doğumlu. Müderris Pirizade Hacı Salih Efendi'nin oğludur. 1283-1293 yılları arasında Konya müftüsü Karahafız Efendi'den okudu. 4-26

MEHMET RIZA EFENDİ: Ulemadan Tekeli Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1275'de Konya Kalecik mahallesinde dünyaya geldi. Babasından ve Karahafızade Abdurrahim Efendi'den okuyup İstanbul'a gitti. 4-59

MEHMET SADIK EFENDİ. 1283 de İbradı'da doğdu. Rüşdiye mektebin-

den sonra Seydişehir medreselerinde Arapçadan Celal'e kadar okudu. 4-72

MEHMET SAİD EFENDİ: Hoca Hafız Ahmed Efendi'nin oğlu olup 1255/1839'da Hadim'de doğdu. Hadimi Mehmed Efendi medresesinde 1282'ye kadar ders görüp İstanbul'a gitti. 4-83

MEHMET ŞERİF EFENDİ: Ulemadan Hacı İsmail Efendinin oğlu olup 1258'de Aksaray'da doğdu Konya müftüsü Abdullah Vahdi Efendi'den 1292'de icazet aldı. Sonradan Aksaray müftüsü oldu. 4-110

MEHMET TAKİYYÜDDİN EFENDİ: Veli Baba dergâhı şeyhi Seyit Musa Kazım Efendi'nin oğludur. 1259/1843'de Uluborlu'da doğdu. Konya'da Müsevvidzade Abdullah Efendi'den akaide kadar okudu. 4-124

MEHMET TEVFİK EFENDİ: 1269/1833 İbradı doğumlu. 1286-1290 yılları arasında dört yıl Konya Süleymaniye medresesinde okuyup İstanbul'a gitti. 4- 131

MEHMET VEHBİ EFENDİ: 1289 da Seydişehir Çat köyünde doğdu. 1304/1888'de Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi medresesinde okudu. Daha sonra tahsiline devam etmek için Şarki Karaağaç ve İstanbul'a gitti. 1318'de Seydişehir'e bağlı Dere köyü müderrisliğine tayin oldu. 1324/1908'de Beyşehir müderrisi oldu. 4-137

MESUT EFENDİ: 1282 Tarsus doğumlu. Konya'da Karahafızade medresesine girerek 1312/1897'de icazet aldı. Ayrıca Daru'l-mualimin'e girerek 1310/1895'den mezun oldu. Sonradan Tarsus müftüsü oldu. 4- 151

MUSTAFA EFENDİ: 1290/1870 de Gülnar'da doğdu. Bir müddet memleketinde okuduktan sonra Konya'ya gelerek Abdülbasir Efendi medresesinde Parlakzade Ahmet Efendi'den ders gördü. 6 yıllık tahsilden sonra İstanbul'a gitti. 4-163

MUSTAFA EFENDİ: 1286/1870 Adana Karaisalı'da doğdu. Niğde'de yedi yıl okuduktan sonra 1313'de Konya gelerek Cevizaltı medresesinde akaid, usul, tefsir, hadis ve hikmet okudu. 4-165

MUSTAFA EFENDİ. 1275 de Karaman'da doğdu. 1300 yılında Karaman müftüsü İbrahim Hulusi'den icazet aldıktan sonra Konya'ya gelerek Konya müftüsü Hacı Ahmed Efendi'den 1308'de icazet aldı. Sonradan Karaman müftüsü oldu. 4-166

MUSTAFA EFENDİ: 1282 de Tarsus'ta doğdu. Konya medreselerine gelerek 10 yıl okuduktan sonra 1322'de icazet aldı. Bir müddet Konya Darulmuallimin'de okuduktan sonra Mısır'a gitti. 4-174

MUSTAFA ASIM EFENDİ: 1281 Anamur doğumlu. 1307'de Konya'ya gelerek Zaferiye ve Sırçalı medresesine kaydolup Konya Müftüsü Aladağlı Hoca Ahmed Efendi'den akaid ve fıkıh okudu. Tahsilini ilerletmek için İstanbul'a gitti. 4-177

MUSTAFA ASIM EFENDİ: 1271/1855 Bolvadin İshaklı'da doğdu. Konya'da Simavlı Osman Efendi medresesinde Saraçzade Osman Efendi ve yine ulemadan Velibaşzade Mehmet Efendi'den 1281 yılına kadar okudu. Bu tarihten sonra İstanbul'a gitti. 4- 178

MUSTAFA ASIM EFENDİ: 1256/1840 Karaman doğumludur. Sarf-nahiv'i Karaman'da; mantık ilmini Konya'da okuyup tahsilini ilerletmek için İstanbul'a gitti. 4-185

MUSTAFA FEHMİ EFENDİ: Konya müftüsü Ahmet Rüşdü Efendi'nin oğlu olup 1295/1879 Konya doğumludur. Zaferiye medresesine devamla icazet aldı. Sonrada Konya Darulmuallimine girerek birincilikle mezun oldu. 4-196

MUSTAFA HAKKI EFENDİ. 1289da Akseki'de doğdu. 1306'da Konya'ya gelerek Aladağlı Hoca Ahmed Efendinin ders halkasına girdi. 1318'de icazet aldıktan sonra tahsilini ilerletmek amacıyla Mısır Ezher medresesine gitti. 4- 204,

MUSTAFA HULUSİ EFENDİ. 1275 İbradı doğumludur. Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi medresesinde tahsile başlamış daha sonra İstanbul'a gitmiştir.4-216

MUSTAFA LÜTFİ EFENDİ: Ule-

madan Harputluzade Ömer Efendi'ni oğlu olup 1281'de Akşehir'de doğdu. Konya Daru'l-muallim'i bitirdi. Ziyaiye medresesine devam ederek Konya müftüsü Kadınhanılı Hacı Hüseyin Efendi'den icazet aldı. 1908 de Konya milletvekili oldu. Meclis feshedildikten sonra Akşehir müftüsü oldu. (1920 de idam edildi). 4-225

MUSTAFA NECATİ: Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1290/1874 de Ermenek'te doğdu. Konya'da Aladağlı Hacı Ahmed Efendi'den bir müddet okuduktan sonra İstanbul'a gitti. 4-232

MUSTAFA SAFFET EFENDİ: Ulemadan Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1293/1877 de Ermenek'te doğdu. Ermenek rüştiyesini bitirdikten sonra Konya'da hadis, tefsir, meani, usul ve akaid okuduktan sonra İstanbul'a gitti. 2-252

ÖMER KÂŞİF EFENDİ: 1859 Ermenek doğumludur. Ermenek, Karaman Konya ve İstanbul medreselerinde tahsil gördü. 4-364

ÖMER LÜTFİ EFENDİ: 1847'de İbradı'da doğdu. 1284'de Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi medresesine girerek sekiz yıl fıkıh, feraiz. tasavvurat ve tasdikât okudu. 4-372

ÖMER LÜTFİ EFENDİ: ilmiyeden Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1881 de Afyonda doğdu. Konya İrfaniye medresesinde tahsil görerek 1324'de icazet aldı.4-372

SAİD EFENDİ: Ermenek müftüsü Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup 1290 da Ermenek'te dünyaya geldi. Ermenek'te Tol medresesinde okudu. 1300/1884 de Konya gelerek Feyziye medresesinde ikametle Konya müftüsü Kadınhanılı Ali Rıza Efendi'den icazet aldı. 1918'de Ermenek müftüsü oldu. 4-413

YUSUF ZİYAEDDİN EFENDİ. Aksaray eski müftüsü Karaşeyhzade Hoca Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1870 de Aksaray'da dünyaya geldi. Konya Zaferiye medresesinde bir müddet okuyup İstanbul'a gitti. 4-526

Konya'ya gelen öğrenciler:

Adana, Bahçe, Beyşehir, Bozdoğan,

Bozkır, Haymana, Ilgın, Isparta, Kadınhanı, Uluborlu doğumlu 1'er

Aksaray, Alanya, Gülnar, Silifke doğumlu 2'şer

Bolvadin, Karaman, Karapınar doğumlu 3'er

Akşehir, Anamur, Ermenek, Hadim, Seydişehir doğumlu 5'er

Akseki, Konya doğumlu 6'şar

İbradı doğumlu 20 öğrenci (büyük bir kısmı Seydişehir'de olmak üzere) Konya medreselerinde okumaya gelmiştir.

Yine Konya'ya gelen öğrenciler şu medreselerde tahsil görmüşlerdir:

Konyada: Abdülbasir Efendi, Cevizaltı, Fethiye, Fezziye , Hacı ahmed efendi, İrfaniye, Kadızade, Karahafız, Muhaddiszade, Nakipoğlu, Ovalioğlu, Paşa dairesi, Sarı hafız, Simavlı Osman efendi, Süleymaniye, Şirvaniye medresesinde, Taş, Yılanlı, Zaferiye, Zincirli ve Ziyaiye medreselerinde

Akşehir'de: Çukur ve İmarek medresesinde

Hadim'de: Hadimi Medresesi'nde

Bozkır'da: Hocaköy Medresesi'nde

Seydişehir'de: Hacı Abdullah Efendi medresesinde öğrenciler ilim tahsil etmişlerdir..

Konya dışından gelen öğrenciler şu âlimlerden ders alıyorlardı:

Konya'da: Hadimli Mehmed Vehbi Efendi, Hellakizade Mehmet Efendi, Kadınhanılı Hacı Hüseyin Efendi, Karahafızade Abdurrahim Efendi, Laz Hacı Ali Efendi, Memiş Efendizade Hasan Kudsi Efendi, Memiş Efendizade Mehmed Bahaeddin Efendi, Mustafa Feyzi Efendi, Müftü Aladağlı Ahmed Rüşdi Efendi, Müftü Hacı Abdülkadir Efendi, Müftü Kadınhanılı Ali Rıza Efendi, Müftü Kara Hafız Efendi, Müsevvidzade Abdullah Efendi, Müsevvidzade Abdullah Vahdi Efendi, Parlakzade Ahmet Efendi, Saraçzade Osman Efendi, Sivaslı Ali Kemal Efendi, Tavaslı Osman Efendi, Tekeli Mehmet Efendi, Velibaşı Zade Mehmet Efendi, Yalvaçlı Ömer Efendi,

Akşehir'de: Burdurlu Mustafa salim Efendi, Hamalzade Hacı Mehmet Azmi, Harputluzade Ömer Efendi, Hüseyin Sabri Efendi,

Hadim'de: Müftü Abdurrahman Efendi, müftü Hacı Emin Efendi, Numan efendi'den

Ereğli'de: Bahri Efendi Efendi.

Karapınar'da: Müftü Hacı İsmail Efendi.

Seydişehir'de: Hacı Abdullah Efendi, Mesut Efendi, Seyit Harun Efendi.

Aczimin Giryesi

Hasbîlik...

İyilik yap ama minnet için değil,
Annenin şefkati himmet için değil.
İyilikte takas olmaz ey gâfil aç gözünü,
Mecnûn'un cinneti şöhret için değil...

Ahmet Serzi

Kable'l-İslâm Türk Hars ve Medeniyetine Dair

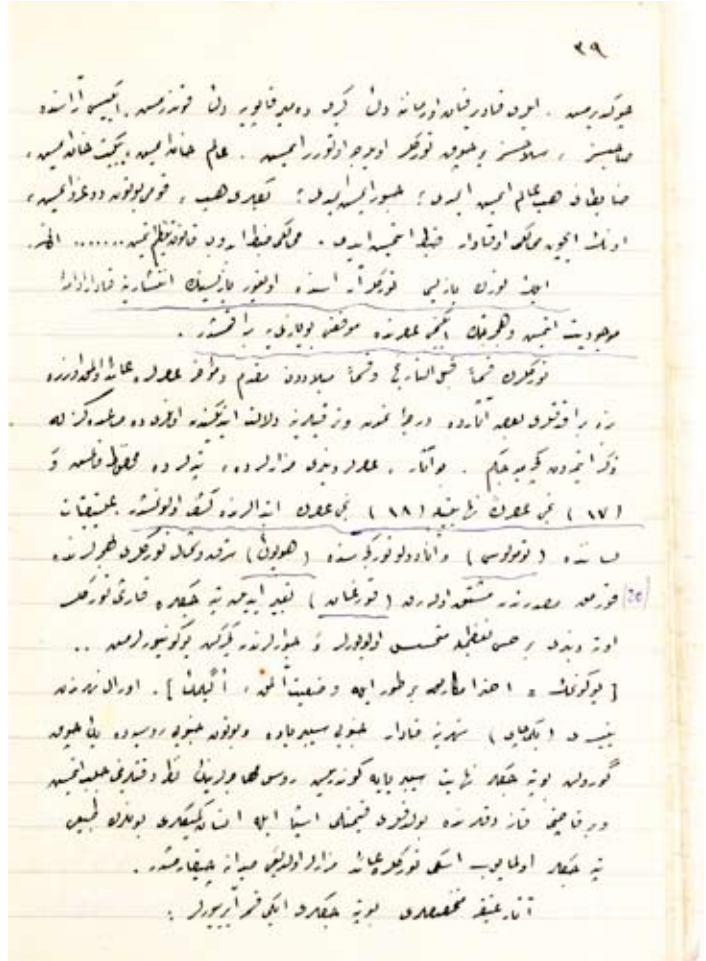
A. Nüshet TURGUT

(sayfa 39)

çöktürmüş. İleri Kadırgan Ormanı'na dek geri Demir Kapı'ya dek kondurmuş. İki arasında sahipsiz, silahsız birçok Türkler öylece oturur imiş. Âlim han imiş, yiğit han imiş, zabitanı hep âlim imiş idi; cesur imiş imdi; beyleri hep, kavmi bütün doğru imiş, onun için memaliki (memleketleri) o kadar zapt etmiş idi. Memaliki zapt edip kanun tanzim etmiş..... ilh.

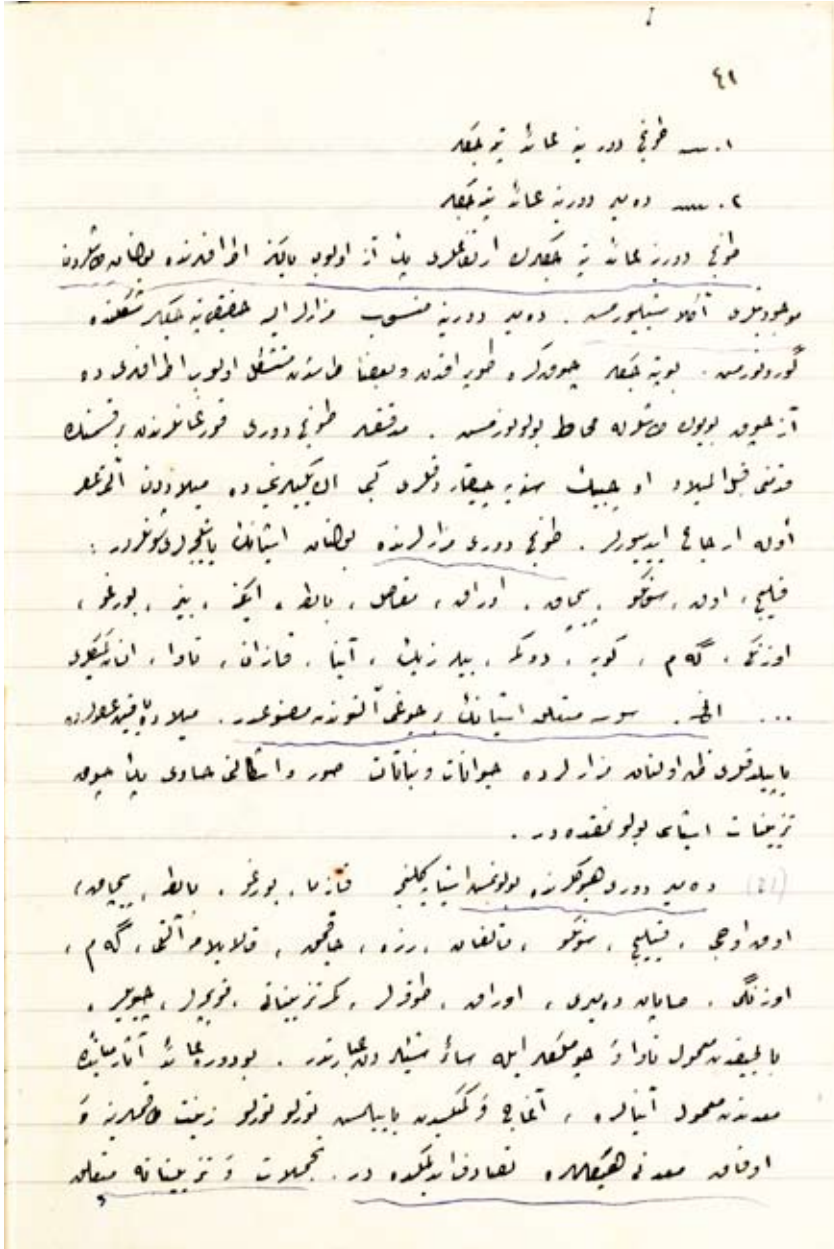
İlk Türk yazısı Türkler arasında Uygur yazısının intişarına kadar idame-i mevcudiyet etmiş ve hicretin ikinci asrında mevkiini bu yazıya bırakmıştır.

Türklerin kısmen kable't-tarih ve kısmen milattan mukaddem (önce) ve muahhar (sonra) asırlara ait olmak üzere bize bıraktıkları bazı asar da derece-i temeddün ve terakkilerine delalet ettiğinden onları da müsaadenizle zikir etmeden geçemeyeceğim. Bu asar, asırlardan beri mezarlarda, tepelerde mahfuz kalmış ve (17) inci asrın nihayetiyle (18) inci asrın iptidalarında keşfolunmuştur. Atıkiyyat lisanında (tümülüs) ve Anadolu Türkçesinde (höyük) şark ve şimal Türkleri lehçelerinde kurmak mastarından müştak olarak (kurgan) tabir edilen tepeciklere karşı Türkler öteden beri bir hiss-i tazimle mütehasis oluyorlar ve civarlarından geçerken yükünüyorlarmış [yükünmek = ihtiramkâr bir tavır ile vaziyet almak, eğilmek]. Ural Nehri'nden Yenisey (Yeni Çay) Nehri'ne kadar Cenubi Sibiryâ'da ve bütün Cenubi Rusya'da pek çok gö-

rülen bu tepecikler nihayet Sibiryâ'ya gönderilmiş Rus muhacirlerinin nazar-ı dikkatlerini celp etmiş ve birkaçını kazdıklarında buldukları kıymetli eşya ile insan kemikleri bunların tabii tepecikler olmayıp eski Türklerle ait mezarlar olduğunu meydana çıkarmıştır.

Asar-ı atika mütehasisları bu tepecikleri iki kısma ayırıyorlar:

(sayfa 41)

1. Tunç Devrine ait tepecikler
2. Demir Devrine ait tepecikler

Tunç Devrine ait tepeciklerin irifitaları pek az olup yalnız etraflarında bulunan taşlardan mevcudiyetleri anlaşılıyor. Demir Devrine mensup mezarlar ise hakiki tepecikler şeklinde görünmüş. Bu tepecikler çok kere topraktan ve bazen taştan müteşekkil olup etrafları da az çok büyük taşlarla muhat (çevrili)

bulunmuş. Müdek-kikler (araştırmacılar) Tunç Devri kurganlarından bir kısmının kademini kable'l-milat üç bin seneye çıkardıkları gibi en yenilerini de milattan altı asır evvele irca ediyorlar. Tunç Devri mezarlarında bulunan eşyanın başlıcaları şunlardır:

Kılınç, ok, süngü, bıçak, orak, makas, balta, iğne, biz, burgu, üzengi, gem, küpe, düğme, bilezik, ayna, kazan, tava, insan kemikleri... ilh. Süse müteallik eşyanın birçoğu altından masnudur (sanatla yapılmış). Milada yakın asırlarda yapıldıkları zannolunan mezarlarda hayvanat ve nebatat sur (suret) ve eşkâlini havi pek çok tezyinat eşyası bulunmaktadır.

Demir Devri höyüklerinde bulunmuş eşyaya gelince kazan, burgu, balta, bıçak, ok ucu, kılınç, süngü, kalkan, zırh, çakmak,

kalaylama aleti, gem, üzengi, sapan demiri, orak, tokalar, kemer tezyinatı, kopçalar, çiviler, balçıkta mamul tava ve çömlekler ile sair şeylerden ibarettir. Bu devre ait asar-ı muayyende madenden mamul aynalara, ağaç ve kemikten yapılmış türlü türlü ziyet takımlarına ve ufak madeni heykellere tesadüf edilmektedir. Tecmilat (süsleme) ve tezyinata (süslemelere) müteallik